Universiteit
Leiden
The Netherlands

Unravelling the effect of household chaos on parenting

Andeweg, S.M.

Citation
Andeweg, S. M. (2021, March 4). *Unravelling the effect of household chaos on parenting*. Retrieved from https://hdl.handle.net/1887/3147171

Version:	Publisher's Version
License:	Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden
Downloaded from:	https://hdl.handle.net/1887/3147171

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle https://hdl.handle.net/1887/3147171 holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Andeweg, S.M.
Title: Unravelling the effect of household chaos on parenting
Issue Date: 2021-03-04

Appendices

Nederlandse samenvatting (Summary in Dutch)

In bijna elk gezin komen weleens situaties voor zoals het niet kunnen vinden van sleutels, moeten haasten voor een afspraak, of proberen op te ruimen terwijl de kinderen alweer de volgende bak speelgoed opentrekken. Dit zijn voorbeelden van wat we verstaan onder chaos in de thuisomgeving. Meer in het algemeen wordt chaos in de thuisomgeving gedefinieerd als een gebrek aan gezins- en weekroutines, en een hoge mate van rommel, geluid en drukte. Al sinds de jaren '80 is er interesse in de vraag of chaos samenhangt met de ontwikkeling van het kind en met opvoeden. Wat telkens in onderzoek wordt aangetoond is dat chaos in de thuisomgeving samenhangt met een minder gunstige kindontwikkeling. Kinderen die opgroeien in een meer chaotische thuisomgeving ervaren gemiddeld een lager welzijn, hebben gemiddeld een lager IQ, lopen meer achter in de taalontwikkeling, en laten meer gedragsproblemen zien (zoals agressief gedrag). Een mogelijke verklaring hiervoor ligt in de opvoeding van deze kinderen: chaos hangt namelijk samen met een lagere kwaliteit opvoeden. Ouders in meer chaotische huishoudens laten meer hardhandigheid (zoals een tik geven of een arm hard beetpakken) en verbale en non-verbale overreactiviteit zien (bijvoorbeeld schreeuwen). Ten slotte vertonen zij ook minder warmte en blijdschap in reactie op het kind en minder sensitiviteit (het signaleren en juist interpreteren van een signaal van het kind en er vervolgens tijdig en adequaat op reageren).

Nog onbekend is of er een oorzakelijk verband is tussen chaos in de en minder positief en meer negatief opvoeden, omdat de hiervoor genoemde onderzoeken geen experimentele studies zijn. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk dat ouders die een lagere kwaliteit opvoeden laten zien tegelijkertijd ook minder goed in staat zijn om hun huishouden op orde te houden, en dat er een derde factor is die zowel chaos als opvoeden beïnvloedt. Om de opvoeding te kunnen te verbeteren en een minder gunstige kindontwikkeling te voorkomen, is het noodzakelijk om te weten of er een oorzakelijk verband is tussen chaos in de thuisomgeving en opvoeden. Dit proefschrift beoogt deze vraag te beantwoorden.

Naast de vraag of chaos daadwerkelijk leidt tot minder goed opvoeden, is het de vraag of dit effect voor iedereen gelijk is. Een aantal persoonlijkheidskenmerken versterkt mogelijk het effect van chaos op opvoeden. In dit proefschrift werd onderzocht of het effect van chaos op opvoeden sterker is voor mensen die meer gevoelig zijn voor stimuli (prikkels uit de omgeving, zoals licht of geluid). Omdat een meer chaotische omgeving gepaard gaat met meer en/of intensere stimuli, laten de mensen die hier meer gevoelig voor zijn mogelijk een sterker effect van chaos op opvoeden zien. We onderzochten dit ook voor mensen die een minder sterke zelfregulatie hebben. Zelfregulatie wordt gezien als de cognitieve functies die horen bij het reguleren van aandacht en gedrag. Voor mensen met een minder

sterke zelfregulatie kan het lastiger zijn om hun gedrag te activeren of inhiberen als hun omgeving zeer afleidend is, zoals het geval kan zijn in een meer chaotische omgeving. Deze omgeving vergt meer van hun zelfregulatie, waardoor hun opvoedgedrag minder gereguleerd kan worden. Ten slotte onderzochten we of het effect van chaos op opvoeden sterker is voor ouders met een hogere mate van impulsiviteit. Impulsiviteit, een onderdeel van temperament, is gerelateerd aan zelfregulatie. Voor ouders met een hogere mate van impulsiviteit kan het lastiger zijn om hun neiging om snel te reageren te onderdrukken, en daarmee lastiger om hun opvoedgedrag te reguleren, in een afleidende omgeving.

In Hoofdstuk 2, 3 en 4 werd onderzocht of chaos in de thuisomgeving daadwerkelijk een causaal effect heeft op opvoeden. In Hoofdstuk 2 werd dit onderzocht middels een experimentele labstudie, waarbij een chaotische en een neutrale labconditie ("huiskamers") werden gecreëerd en MBO- en HBO-studenten voor een vooraf ingestelde babypop zorgden. Dit onderzoek liet zien dat in de chaotische conditie na verloop van tijd het zorgen voor de pop minder sensitief was in de chaotische labconditie dan in de neutrale labconditie. Daarmee werd bewijs gevonden voor een causaal effect van chaos op opvoeden. In Hoofdstuk 3 werd geen bewijs gevonden voor een verschil in hoe hardhandig en overreactief er werd omgegaan met de babypop tussen de condities. Mogelijk kwam dit doordat de procedure minder geschikt was voor het ontlokken van hardhandig en overreactief gedrag. In Hoofdstuk 4 werd middels een *randomized controlled trial* (RCT) onderzocht of ouders die een interventie kregen om chaos te verlagen een verbetering in opvoeden lieten zien in vergelijking met ouders die een controle-interventie kregen. Voor en na de (controle-)interventie werden chaos in de thuisomgeving en opvoeden gemeten met vragenlijsten en observaties van ouder en kind. Al werd er geen effect van de interventie gevonden op de gemeten chaos, de interventiegroep liet wel een afname in hardhandig disciplineren zien. In sensitiviteit werd geen verschil gevonden. Mogelijk waren de instrumenten waarmee chaos werd gemeten niet goed genoeg in het meten van kleine verschillen. Het vinden van een effect op hardhandig disciplineren en niet op sensitiviteit doet vermoeden dat chaos in de thuisomgeving met name effect heeft op opvoeden in situaties die voor ouders lastig zijn: tijdens de observatie van hardhandig disciplineren moesten ouders zorgen dat hun kind niet speelde met heel aantrekkelijk speelgoed, terwijl de observatie van sensitiviteit bestond uit spelen. Ook in de labstudie was sprake van een situatie die lastig was: de babypop was zodanig ingesteld dat deze niet stopte met huilen, wat de respondent ook deed. Op basis van deze onderzoeken concluderen wij daarom dat chaos in de thuisomgeving een causaal effect heeft op opvoeden in opvoedsituaties die al lastig zijn. Het effect van chaos op opvoeden was klein, terwijl in correlationele studies een sterker verband werd gevonden. Dit kan betekenen dat naast chaos in de thuisomgeving andere factoren ook een causaal effect hebben op opvoeden. Een volgende stap in onderzoek naar chaos

en opvoeden is onderzoeken welk mechanisme dit effect verklaart. Mogelijk zorgt chaos voor een toename in stress of negatieve emoties, of een afname in zelfregulatie of vertrouwen in het eigen kunnen als ouder, waardoor ouders lagere kwaliteit opvoedgedrag laten zien.

In Hoofdstuk 2 en 5 werd onderzocht of het effect van chaos op opvoeden sterker is voor mensen die meer gevoelig zijn voor prikkels. In Hoofdstuk 2 werd gevonden dat mensen die gevoeliger waren voor prikkels na verloop van tijd in de chaotische labconditie een sterkere afname van sensitiviteit voor de babypop lieten zien dan mensen die minder gevoelig waren voor prikkels. Dit werd gevonden voor een specifieke vorm van gevoeligheid voor prikkels, namelijk hoe snel iemand prikkels opmerkt. Mensen die hier gevoeliger voor zijn nemen de grotere hoeveelheid prikkels in de chaotische labconditie mogelijk meer waar, waardoor chaos een groter effect had op hun opvoeden dan op het opvoeden van mensen die minder snel prikkels opmerken. Er werd geen verschil gevonden voor hoeveel last iemand heeft van prikkels. In Hoofdstuk 5 werd geen verschil gevonden in het effect van de chaosinterventie op opvoeden voor gevoeligheid voor prikkels. Dit komt mogelijk doordat in dit onderzoek niet specifiek werd gekeken naar hoe snel iemand prikkels opmerkt, maar naar gevoeligheid voor prikkels in zijn geheel. Een andere verklaring is dat het verschil in chaos te klein was voor gevoeligheid voor prikkels om een verschil te maken. Gevoeligheid voor prikkels is wellicht wel relevant bij grotere veranderingen in chaos in de thuisomgeving, zoals bij verhuizingen of een nieuw gezinslid, of bij hogere niveaus van chaos dan in dit onderzoek aanwezig waren in gezinnen. Er is op basis van Hoofdstuk 2 en 5 geen eenduidig antwoord te geven op de vraag of het effect van chaos op opvoeden sterker is voor mensen die meer gevoelig zijn voor prikkels. Een mogelijkheid voor toekomstig onderzoek is onderzoeken of het effect van chaos op opvoeden sterker is voor ouders met meer gevoeligheid voor prikkels in gezinnen waar meer chaos is.

In Hoofdstuk 3 en 5 werd onderzocht of chaos een sterker effect had op opvoeden voor ouders met minder sterke zelfregulatie of een hogere mate van impulsiviteit. In Hoofdstuk 3 werd dit niet gevonden voor zowel zelfregulatie als impulsiviteit. Een verklaring voor het niet vinden van moderatie door impulsiviteit is dat impulsiviteit met name van belang kan zijn voor omgang met anderen (zoals opvoeden) maar niet voor omgang met de omgeving (zoals een chaotische thuisomgeving). Eerder onderzoek dat moderatie door impulsiviteit vond, keek bijvoorbeeld naar moeilijke omgangssituaties met anderen terwijl ons onderzoek keek naar een moeilijke omgeving. Daarnaast is het mogelijk dat impulsiviteit pas een moderator is voor chaos in de thuisomgeving in een moeilijkere opvoedsituatie dan in dit onderzoek werd gecreëerd. Ten slotte is impulsiviteit wellicht alleen bij bepaalde ouders een moderator voor het effect van chaos op opvoeden: in eerder onderzoek werd extravertheid en neuroticisme gecombineerd. Mogelijk heeft chaos een sterker

effect op opvoeden bij mensen die zowel meer impulsief als meer neurotisch zijn.

Moderatie door zelfregulatie wordt mogelijk pas zichtbaar bij langere blootstelling aan een chaotische omgeving, zoals in onderzoeken waar wel moderatie door zelfregulatie werd gevonden. Daarnaast is er ook onderzoek dat laat zien dat chaos een effect heeft op opvoeden via zelfregulatie. Beide rollen voor zelfregulatie moeten onderzocht worden, zodat duidelijk wordt of chaos een sterker effect heeft op opvoeden via zelfregulatie of bij mensen met minder sterke zelfregulatie. Een andere mogelijkheid is dat zelfregulatie met name van belang is voor hoe men reageert op signalen van een kind, en niet voor hoe men omgaat met de omgeving: voor sensitiviteit met de babypop werd geen moderatie door zelfregulatie gevonden (Hoofdstuk 3), terwijl dit wel werd gevonden voor hardhandig disciplineren van het kind (Hoofdstuk 5). In Hoofdstuk 5 zagen we dat wanneer werd gekeken naar het verschil in zelf gerapporteerde chaos tussen de voor- en nameting, een afname in chaos gerelateerd was aan minder hardhandigheid bij ouders met meer zelfregulatie, en juist aan meer hardhandigheid bij ouders met minder zelfregulatie. Een belangrijke limitatie is dat we bij deze verkenningen geen onderscheid hebben gemaakt tussen de interventie- en controlegroep en bovendien vonden we dit alleen bij één van de vijf meetinstrumenten van chaos. Ouders met minder zelfregulatie hebben wellicht langer nodig om te wennen aan gewoonten die horen bij het verlagen van chaos in de thuisomgeving (zoals vaker opruimen of de avond van tevoren alvast het ontbijt klaarzetten voor de dag erna), wat hun zelfregulatie belast. Die belasting van zelfregulatie laat mogelijk weinig ruimte over om ook hun opvoedgedrag te reguleren, waardoor deze ouders juist een toename in hardhandigheid lieten zien. Voor de praktijk betekent dit dat ouders met lage zelfregulatie mogelijk gebaat zijn bij het meer geleidelijk aanbieden van interventies om te voorkomen dat opvoedgedrag verslechtert. Een eenduidig antwoord is niet te geven op de vraag of het negatieve effect van chaos op opvoeden sterker is bij ouders met minder zelfregulatie. Onze onderzoeken laten deels geen moderatie zien en deels laten de resultaten zien dat een afname in chaos in deze groep juist gerelateerd is aan minder goed opvoeden.

Op basis van dit proefschrift zijn meerdere aanbevelingen te formuleren. Toekomstige studies zouden moeten onderzoeken of chaos inderdaad met name in lastige opvoedsituaties leidt tot minder positief en meer negatief opvoeden. Daarnaast is het ook belangrijk om deze interpretatie te toetsen in een steekproef waar meer opvoedproblemen aanwezig zijn of waar meer chaos is dan in de huidige steekproef van Hoofdstuk 4 en 5. Dit zou inzicht bieden in de noodzaak om chaos te voorkomen via preventie of om chaos te verlagen via interventies om ernstige opvoedproblemen zoals kindermishandeling te voorkomen. Zo zouden gezinnen waar meer chaos voorkomt geholpen kunnen worden om dit te beperken, om

mogelijke opvoedproblemen te voorkomen. Verder kan onderzocht worden of in gezinnen met meer opvoedproblemen of chaos de ouders met meer gevoeligheid voor prikkels een sterker effect van chaos op opvoeden ondervinden. Ook zou toekomstig onderzoek moeten kijken of zelfregulatie passender is als moderator of mediator in het model van chaos en opvoeden. Daarnaast zou de combinatie van impulsiviteit en neuroticisme onderzocht kunnen worden als versterkende factor in het effect van chaos op opvoeden. Als laatste is het belangrijk dat experimenteel onderzoek wordt gedaan naar welke mechanismen het effect van chaos op opvoeden verklaren. Het is essentieel om deze mechanismen te begrijpen om goede preventie en interventies te ontwikkelen die chaos kunnen verlagen en daarmee mogelijk ernstige opvoedproblemen kunnen voorkomen.

Concluderend kan op basis van dit proefschrift gesteld worden dat chaos in de thuisomgeving een effect heeft op opvoeden. Chaos heeft een effect op zowel positief opvoeden, zoals sensitiviteit, als op negatief opvoeden, zoals hardhandig disciplineren, maar lijkt alleen een effect op opvoeden te hebben in lastige opvoedsituaties. Het gevonden causale effect was kleiner dan het effect in eerdere correlationele studies, wat betekent dat de relatie tussen chaos en opvoeden ook afhankelijk is van (een complex samenspel van) andere factoren. Er zijn aanwijzingen dat chaos met name een effect heeft op opvoeden bij mensen die gevoeliger zijn voor prikkels. Voor het effectief vormgeven van preventie en interventies is het noodzakelijk om ook het mechanisme te begrijpen waardoor chaos een effect heeft op opvoeden.